

Prijateljicama, aktivistkinjama i saradnicama
želimo uspešnu i srećnu 2012.

Vaše Žene u crnom

Podlistak „Žene, mir, bezbednost“ decembar 2011.

Poštovane čitateljke i čitaoci, objavljivanjem ovog feljtona želimo da doprinesemo boljem informisanju o dokumentima UN o bezbednosti, demilitarizaciji, većem uticaju žena na rešavanje postkonfliktnih problema, pre svega u Srbiji, ali i na zapadnom Balkanu. Nadamo se da će Podlistak čitati one i oni koji se interesuju za preispitivanje tradicionalnog koncepta nacionalne bezbednosti, reformu sektora bezbednosti, rodnu dimenziju bezbednosti, bezbednosne integracije i feminističko-antimilitaristički koncept bezbednosti. Solidarnost i uzajamna podrška su za Žene u crnom koncept i praksa ljudske bezbednosti koja se ne zasniva na moći oružja, već na širenju vrednosti pravde, feminizma, antifašizma, antimilitarizma, poštovanja ljudskih i prava, interkulturalnosti... Očekujemo vaše priloge o ovim pitanjima. Podlistak obuhvata decembar 2011. godine. Izlazi mesečno na srpskom i engleskom jeziku. U elektronskom formatu je dostupan na internet stranicama www.zeneucrnem.org

Uredništvo

Sadržaj

I Žene u crnom i Rezolucija 1325

Članice radne grupe za monitoring primene NAP pitaju	3
Tumaranje „moderne“ i „svesrpske države“	3

II Aktivnosti Žena u crnom na demilitarizaciji bezbednosti

Godišnjica agresije na Dubrovnik	
<i>Ubijanje ljudi i grada</i>	5
Regionalna suradnja	
<i>Identificirati napadače na Vukovar</i>	6
Suđenje za zločine u selu Čuška	
<i>On je uvek pucao za Srbiju</i>	7
Suđenje portparolu SNP 1389	
<i>Strah i nasilje</i>	10

III Iskustva iz sveta

Zločin silovanja	
<i>Žrtve pobednika i poraženih</i>	11
O našem monitoringu 1325	
<i>Nasilje kao bolest</i>	13

IV Novosti iz sveta

Burundi i SAD usvojili NAP	14
Knjiga sa Kosova o 1325	14

Žene u crnom i Rezolucija 1325

Članice radne grupe za monitoring primene NAP pitaju

Radna grupa za monitoring implementacije Nacionalnog akcionog plana (NAP) Rezolucije 1325 u Srbiji poslala je pitanja nadležnima za implementaciju NAP-a. Članice radne grupe, aktivistkinje osam organizacija civilnog društva iz Srbije su u decembru akterima i institucijama sektora bezbednosti poslale više od 150 pitanja. Pitanja su formulisana u skladu sa 48 indikatora Žena u crnom koje je radna grupa sastavila na treningu sa predstavnicama UN Women iz Njujorka (New York) i na sastancima radne grupe u leto 2011. Žene u crnom indikatorima žele da utvrde da li su institucije uspele i koliko da realizuju NAP.

Kao odgovor na tradicionalni militaristički pristup bezbednosti institucija, radna grupa se usredsredila na odnos državnih institucija prema problemima humane bezbednosti građana i građanki Srbije kao što su: programi pomoći izbeglicama i interno raseljenima, programi rehabilitacije i reintegracije učesnika i učesnica ratova '90-ih godina, obeštećenje žena - žrtava silovanja u ratu, razoružanje, saradnja države sa NVO sektorom, posebno sa NVO koje rade sa ženama, diskriminisanim i manjinskim grupama, transparentnost trošenja budžetskih sredstava i finansiranja NVO, zastupljenost žena na rukovodećim položajima u sektoru bezbednosti i u školstvu sektora bezbednosti, objektivnost nastavnih programa kada su u pitanju teme roda, rodne ravnopravnosti, humanitarnog prava, zaštite i učešća žena u konfliktima, žene i ratni zločini, prevazilaženje stereotipa i afirmisanje uloge žena u mirovnim pregovorima i procesima, učešće žena na mestima odlučivanja.

Radna grupa je pozdravila formiranje tela predviđenih NAP-om, Multisektorskog tela i Političkog saveta i poževela im srećan i uspešan rad.

Tumaranje „moderne“ i „svesrpske države“

U beogradskom Centru za kulturnu dekontaminaciju je 5. decembra promovisana knjiga „Građanske i negrađanske vrednosti u Srbiji: vreme posle Miloševića“, u izdanju Žena u crnom. Priređivači knjige su Ola Listhaug, Sabrina Ramet i Dragana Dulić. Na promociji su govorile istoričarke Latinka Perović i Dubravka Stojanović, te Sonja Biserko, predsednica Helsinškog odbora za ljudska prava u Srbiji.

Perović je govorila o upotrebi „nebeskog Kosova“ za profane ciljeve „zemaljskog carstva“ Srbije. Ona smatra da bi analiza beogradske politike prema Kosovu i posle 1999. pokazala njen slom, te da Kosovo dešifruje kontinuitet i diskontinuitet kosovske politike Beograda do 2000. godine. Diskontinuitet beogradske politike prema Kosovu je prividan, ta politika je uvek ista, kaže Perović. Podsetila je da je na evropske, građanske vrednosti Srbija odgovarala patrijarhalno, a osnovna bifurkacija u srpskom društvu je opredeljenje za „modernu“ ili „svesrpsku državu“. Vrednosti „ekonomske međuzavisnosti“ i „kosmoplitizma“ ne korespondiraju sa Srbijom koja „gubi sposobnost za komunikaciju sa okruženjem“, zaključila je Perović.

Biserko je ocenila da „građanske vrednosti nisu u centru pažnje političke elite u Srbiji“. Ona je optužila i Zapad jer je tek posle 2008. i paljenja beogradskih ambasada zemalja koje su priznale neza-

visnost Kosova odbacio Vojislava Koštunicu kao demokratskog partnera. „U odnosu prema prošlosti, srpska elita ne prihvata realnost, a Demokratska stranka je najveći krivac za to“, zaključila je Biserko.

Stojanović je komentarisala tog dana objavljene rezultate izbora u Hrvatskoj i Sloveniji, zemalja koje su najbliže EU od svih država bivše Jugoslavije: „Rezultati izbora pokazuju sazrele birače, a Srbija čeka neizvesnu kandidaturu za EU. Srbija nije postkonfliktno društvo. Ona još nije izašla iz konflikta. Postoji privrženost građana Srbije Evropi ali je ona na klimavim nogama. Od 70 odsto građana Srbije koji hoće u Evropu, 20 odsto njih nema poverenja u evropske institucije“, zaključila je.

Listhaug je objasnio da su knjigu o građanskim vrednostima u Srbiji formulisali na osnovu hiljadu razgovora, a upoređivali su pojedine regione u Srbiji, Srbiju sa okruženjem i Srbiju sa Evropom. Zaključak je da je Srbija vrednosno slična onim evropskim zemljama koje imaju slični politički background.

Dulić kaže da je Srbija u „endemskoj, dubokoj moralnoj krizi. Za to su podjednako odgovorne politička i intelektualna elita. „Ne znam da li je zdrav razum još prisutan u Srbiji“, zaključila je urednica srpskog izdanja knjige „Građanske i negrađanske vrednosti u Srbiji: vreme posle Miloševića“.

Ramet, druga priređivačica knjige, predaje politiku na Norveškom univerzitetu nauke i tehnologije u Trondhajmu (Trondheim) i viša je saradnica u Centru za proučavanje građanskog rata u Međunarodnom institutu za istraživanje mira u Oslu. Autorka je 12, a urednica ili kourednica 26 knjiga. Naslov njene poslednje knjige je „Srbija i Srbi u Drugom svetskom ratu“, a knjigu je uredio Listhaug (Palgrave, 2011).

|| Aktivnosti Žena u crnom na demilitarizaciji bezbednosti

Godišnjica agresije na Dubrovnik

Ubijanje ljudi i grada

„Zahtevamo od Tužilaštva za ratne zločine Republike Srbije i Vrhovnog državnog tužilaštva Crne Gore da, na osnovu utvrđenih činjenica, optuže Veljka Kadijevića, tadašnjeg saveznog sekretara za narodnu odbranu i načelnika Generalštaba JNA Blagoja Adžića, za napade na Dubrovnik, na osnovu komandne odgovornosti“, naglašava se u saopštenju Žena u crnom iz Beograda i Anime iz Kotora 6. decembra.

Ove mirovne grupe podsećaju da je „Generalštab agresorske JNA naredio blokadu Dubrovnika, UNESCO-ove baštine, koji je bio demilitarizovan u krugu od 30 km“.

„U ‘Ratu za mir’, združene snage JNA, crnogorske Teritorijalne odbrane i paravojne formacije Crne Gore i Istočne Hercegovine, uspostavile su 17. septembra 1991. godine totalnu blokadu. Stanovništvo je ostalo bez vode, struje i mogućnosti primanja humanitarne pomoći, bilo kojim putem. Od 1. oktobra do 20. novembra 1991. sistematski su granatirana, pljačkana i spaljivana sela iz Konavala i Primorja. Iz domova je proterano i mučeno proizvoljnim granatiranjem, glađu, hladnoćom i isleđivanjem 50.000 stanovnika/ca. Zarobljenici/e su mučeni u logorima u Bileći i Morinju.

„Najžešći napad na Stari grad bio je 6. decembra i trajao je 12 sati. Ispaljeno je više od 5.000 projektila, kasetnih i sumpornih bombi, koje su zabranjene međunarodnim konvencijama. Uništeno je 30 % Starog grada, a do kraja opsade, poginulo je više od 300 građana/ki. Opsada iz vazduha, sa kopna i mora trajala je do maja 1992. Namera političkih vođa iz Podgorice i Beograda bila je da silom stvore 'Dubrovačku republiku' koja bi bila priključena 'velikoj Srbiji'", ističu Žene u crnom i Anima.

Haški tribunal je osudio generala JNA Pavla Strugara na osam godina zatvora, proglašivši ga krivim za granatiranje Dubrovnika. Krivicu za granatiranje Dubrovnika pred Haškim tribunalom priznao je i viceadmiral Miodrag Jokić koji je osuđen na sedam godina.

„Županijsko državno odvjetništvo u Dubrovniku podiglo je u oktobru 2008. optužnicu protiv ratnog gradonačelnika Trebinja Božidara Vučurevića. On je uhapšen u Srbiji početkom aprila 2011. Na uslovnu slobodu pušten je dva meseca kasnije, nakon čega je prebegao u Trebinje. To je direktna odgovornost srpskih vlasti. Vrhovno državno tužilaštvo Crne Gore podiglo je avgusta 2008. optužnicu protiv šestorice bivših pripadnika rezervnog sastava JNA zbog ratnog zločina u logoru Morinj. U dugom sudskom postupku, u kojem se ne propituje komandna odgovornost, svedoci su izloženi nizu neprijatnosti da bi se srušilo njihovo dostojanstvo. Nakon izrečenih kazni, intervencijom Apelacionog suda, postupak je vraćen na početak. Sve ukazuje na nespremnost pravosudnog sistema Crne Gore da zadovolji pravdu za žrtve i da osudi ratnohuškačku politiku tadašnjeg i sadašnjeg rukovodstva i Mila Đukanovića koji je tvrdio: 'Pohod na Dubrovnik je svrsishodan i svako suprotno stanovište je izdajničko'", podseća se u saopštenju.

Dve organizacije su, u znak sećanja na žrtve zločina u Dubrovniku pre dvadeset godina, 6. decembra održale u 18 časova sinhronizovanu akciju pod nazivom „Pamtimo ubijanje grada i ljudi” u Kotoru (Trg od oružja) i u Beogradu (Trg Republike).

Na Trgu Republike je 20-ak aktivistkinja držalo transparente sa slikama Dubrovnika i porukama da se „ubijanje grada i ljudi pamti”. Aktivistkinja Žena u crnom Sonja Prodanović rekla je da je cilj akcije da se „pokaže da je u Beogradu bilo moguće biti protiv rata i u najtežim danima i da se zločin u Dubrovniku ne zaboravi”.

Ona je pozvala mlađe generacije da nikada ne dozvole da ih neko zatvori - društvo ili etnonacionalizmi, jer to, kako je navela, nisu moralne i etičke kategorije, već dogme zatvorene svesti.

Članice Centra za žensko i miravno obrazovanje Anima iz Kotora su tokom performansa pod nazivom „Pamtimo ubijanje grada i ljudi” prolaznicima koji su nijemo posmatrali performans dijelile flajere na kojima je između ostalog pisalo: Opsada Dubro-

na su nijemo posmatrali performans dijelile flajere na kojima je između ostalog pisalo: Opsada Dubro-

vnika trajala je 8 mjeseci (1.IX 1991 - 24.V 1992); U granatiranju Dubrovnika, ubijeno je preko 300 ljudi, protjerano 50.000; Granatiranjem je uništeno 30% Starog grada.

Regionalna suradnja

Identificirati napadače na Vukovar

U povodu obilježavanja dvadesete godišnjice napada na Vukovar, a u organizaciji Centra za ljudska prava Zagreb i /Documente/ - Centra za suočavanje s prošlošću 8. i 9. prosinca u Vukovaru je održan skup „Regionalna suradnja – 20 godina nakon napada na Vukovar“.

Sudionici/e rasprave iz Hrvatske, Slovenije, BiH, Crne Gore, Srbije, Makedonije i sa Kosova tijekom skupa koji je organiziran u suradnji s Gradom Vukovarem te uz podršku fondacije Otvoreno društvo govorili su o društvenim i političkim aspektima rata i poslijeratne obnove Vukovara, političkim perspektivama regionalne suradnje kao i mogućnostima institucionalizacije REKOM-a u post-jugoslavenskim zemljama.

Gradonačelnik Vukovara Željko Sabo ocijenio je Inicijativu za REKOM kao podršku vukovarskom inzistiranju na kažnjavanju svih zločina i otkrivanju istine o nestalima. O društvenim i političkim aspektima rata i poslijeratne obnove Vukovara govorili su Predrag Matić, branitelj i savjetnik Predsjednika RH-a za branitelje, Mirko Kovačić iz Vukovara te Staša Zajović iz Žena u crnom, Beograd. Matić je naglasio da su Vukovaru potrebni ovakvi skupovi i rasprave kako bi se konačno napustili 'rovovi '91.' te krenulo u 21. stoljeće. Kako bismo u tome uspjeli neophodni su preduvjeti: definirati tko je bio napadač, tko se branio te tko je bio žrtva. Naglasio je kako moramo saznati sudbinu svih nestalih, pronaći njihove posmrtno ostatke te ih dostojno pokopati i primjereno kazniti krivce za počinjenje ratnih zločina. Kovačić smatra da je naša dužnost da osiguramo da naša djeca i unuci ne moraju kopati po arhivama i dokazivati što se dogodilo, nego prikupiti činjenice o događajima na ovim prostorima. Zajović je postavila pitanje političke klime u Srbiji kao pretpostavci izgradnje mira. Po njenom viđenju današnja vlast stalno inzistira na odgovornosti drugih te govori samo o vlastitim žrtvama dok nedostaje preuzimanje odgovornosti za počinjena djela. U kontekstu napada na Vukovar Zajović je rekla da je danas u Srbiji prisutna kultura zaborava kao namjerna politička strategija. Istraživanja su pokazala kako samo 20% ljudi u Srbiji smatra da je počinjen zločin u Vukovaru te kako je prisutno selektivno sjećanje.

Suđenje za zločine u selu Čuška

On je uvek pucao za Srbiju

U nastavku suđenja pripadnicima paravojne formacije "Šakali", rezervnog sastava policije i Teritorijalne odbrane zbog ratnih zločina u selu Čuška, zaštićeni svedok PS, bivši "Šakal" zatražio je ove nedelje da svedoči imenom i prezimenom, u prisustvu javnosti. Zoran Rašković – PS - je bio očevidac zločina.

Žene u crnom kontinuirano prate suđenje za zločine u selu Čuška od njegovog početka, decembra meseca 2010. godine.

Suđenje za ratni zločin u selu Čuška (opština Peć, Kosovo) počelo je pred Većem za ratne zločine

Specijalnog suda u Beogradu decembra 2010. godine. Optužnica tereti Miladinović Toplicu, Popović Srećka, Kastratović Slavišu, Bogićević Bobana, Cvetković Zvonimira, Brnović Radoslava, Korićanin Vidoja, Korićanin Veljka i Abdulaha Sokića da su kao „Šakali“ 14. maja 1999. ubili 44 albanska civila. Njihova su imena: Rasim Rama, Muhamet Šalja, Brahim Gaši, Kadri Čeku, Hasan Čeku, Halit Gaši, Selim Gaši, Sulj Gaši, Skender Gaši, Muharem Gaši, Ibiš Gaši, Čauš Ljuši, Avdi Beriša. U kući Azema Gašija ubijeni su: Emin Gaši, Jašar Gaši, Ram Gaši, Haljilj Gaši, Iber Keljmendi, Skender Keljmendi, Dem Keljmendi, Uk Ljuši, Osmani Ljuši, Ismet Dima, Gani Avdiljaj, Isa Gaši. Preživeo je jedino Isa Gaši. U kući Dem Gašija ubijeni su Ahmet Gaši, Brahim Gaši, Besim Keljmendi, Erdogan Keljmendi, Brahim Keljmendi, Mentor Keljmendi, Sefedin Ljuši, Hasan Avdiljaj, Ramiz Ljuši, Redž Keljmendi. Iz ove kuće preživeo je Redž Keljmendi. U kući Sahita Gašija ubijeni su: Mus Gaši, Džafer Gaši, Abdulah Ljuši, Džafer Ljuši, Arijan Ljuši, Zećir Aljijaj, Isuf Šalja, Emruh Krasnići, Skender Aljuši, Hazir Beriša. Iz ove kuće preživeo je Hazir Beriša. Optuženi su mrtve sakupili na gomilu, prekrili sunderima i ćebetom i zapalili. Uništali su više od 40 porodičnih kuća, više od 40 objekata, a iz sela proterali više od 400 albanskih civila i to žene, decu i starce.

Kao zaštićeni svedok „PS“ Rašković je govorio: „Kada sam napunio osamnaest godina, prijavio sam se za vojsku, jer sam iz patrijarhalne sredine. Napravljen mi je ispraćaj, znate ono „Rado ide Srbin u vojnike“. Bio sam u vojnoj policiji od 1997. do 1998. Ja sam bio sa časnim ljudima i časno sam se borio 1998. Te godine, krajem decembra sam se vratio u Peć, onog dana kada je bila sahrana šestorice mladića, koje su Šiptari izrešetali u kafiću „Panda“. Pokojni patrijarh Pavle je držao opelo mrtvima. Onda je usledila „Kristalna noć“. Srbi su polupali sve šiptarske izloge koje su mogli“.

Svedok nastavlja: „Ja sam se zaposlio u kafani kao naoružani čuvar. Tu sam upoznao Nebojšu Minića, zvanog „Mrtvi“ (komandant „Šakala“, umro nekažnjen u Argentini 2006.) Njegova devojka Rada je živela u zgradi gde i ja sa svojim roditeljima. Mrtvi me upoznao sa Rankom Momićem. Obojica su mi imponovali i zaposlili su me da im budem vozač. Ja sam ih vozio u razbojništvo. Šiptarske kuće su nasumično pljačkane. Sa nama je bio i Mišić Siniša. Sećam se da je Ranko Momić prisilio jednu albansku snajku da ga oralno zadovoljava dok se vršila pljačka. Mrtvi je petnaest godina bio na robiji, bio je i na Golom otoku, on je imao samo trinaest godina kada je ubio Šiptara. On je bio u ličnom obezbeđenju Bori Vlahoviću, predsedniku opštine Peć, kadru SPS, koji je čuven jer je ukrao glasove Srpskoj radikalnoj stranci. On bi jedne noći išao u pljačku šiptarskih kuća, a sutradan bi sedeo u policijskoj stanici i uzimao izjavu od nekog Šiptara koji je došao da prijavi pljačku. Smejao mu se u lice“.

„Kada je počelo bombardovanje, Mrtvi nas je pozvao da razbijemo jednu šiptarsku diskoteku. Odatle je on uzeo sve što se moglo uzeti. Onda mi je rekao da idemo u SUP, pa u kasarnu. Tu se sastao sa kapetanom Toplicom Miladinovićem. Tu je preuzeo dvadeset kalašnjikova i oko četrdeset bombi. U kafani „Stari most“ okupio je desetak ljudi. Tako su nastali „Šakali“. Tu su bili: Ranko Momić, koji se hvalio da je bio u „tigrovima“ kod Arkana, da je prošao celu Bosnu i Srebrenicu; Zoran Obradović Buba, neki lokalni lik; Siniša Mišić, koji je ubrzo imao za sebe vilu nekog Šiptara; Nikolić Miloško Šumadija, koji je bio ratnik u „Munjama“ u Bosni; Srećko Popović, koji je od prvog dana bio sa nama; Kastratović je bio tu, on je imao bradu. Mrtvi nam je rekao da smo potrebni državi, da smo vojna formacija, da smo legalni. Više smo ličili na ekipu, nego na formaciju. Mrtvi je postao vođa. Prvo veče smo terali neke Šiptare kod pijace. Svi iz ekipe su se već uselili po šiptarskim kućama. Dobili smo naoružanje, uniforme. Bilo je para, džipova. Mrtvi je na svaka vrata u gradu ulazio nogom. On je bio bitan u gradu, čulo se za njega“.

„Pre sela Čuške, desili su se zločini u Bražaniku (predgrađe Peći) i selu Ljubenić (opština Peć, gde je 1. aprila 1999. ubijeno šezdeset šest albanskih civila, ali to nije predmet optužnice). Dana 14. maja 1999. u 8h, u kući nekog imućnog Šiptara koji je proteran bio je sastanak štaba. Mrtvi mi je rekao da ga vozim kod Toplice Miladinovića. Kada smo se vratili, rekao je: „Pokret. Love se Nemci“. Mi smo se namazali garom iz auspuha i imalinom. Većina nas nije znala gde idemo. Oko 9h, nas između dvadeset pet i trideset, u sedam do deset vozila, krenuli smo putem Peć-Priština. Na 3 do 4 km se nalazilo selo Čuška sa desne strane. To je šiptarsko selo, ono nema trg, nego neko proširenje. Tu se nalazilo desetak pripadnika rezervnog sastava Teritorijalne odbrane i policije. Krenulo se po ustaljenom. Nikada se nije znalo dokle će se ići. Mislim na ubijanje. Podelili smo se u četiri grupe. Prvu je vodio Mrtvi, u drugoj su bili: „Vampir“, „Čale“ (Srećko Popović), „Bulat“ (ne znam zašto on nije u optužnici, jer je on sa nama bio i u Ljubeniću), Zoran Obradović „Buba“, Boban, u trećoj su bili: Ranko Bosanac, Mlađo Vuković i Memo (on nikog nije ubio, bio je mlad), u četvrtoj grupi su bili: „Šumadija“, Bata Lekić, Vuk. Grupe su otišle u četiri pravca. Mrtvi je krenuo pravcem kojim smo došli. Ja sam ostao kod vozila kao i uvek“.

Kada su ušli u selo Čuška iz jedne kapije izlaze dva starija Šiptara sa podignutim rukama i pitaju da li nešto treba. Tada su ih sasekli Mrtvi i Vampir. Niko nije pucao na nas. Nigde nisam video teroristu. Onda su se razišli po selu. Počinje ratište. Prvo se čuju rafali sa svih strana. Onda su se videle paljevine, kuće su gorele. Tada kreću žene, deca i starci, izbeglice. Deca pište. Ne mogu da vam dočaram tu scenu jer je niste doživeli. To vam je bilo kao na filmovima o Vijetnamskom ratu, kada Amerikanci teraju one Azijate. Sve se tera za Albaniju. Tu je Zoran Obradović Buba dovezao neki auto koji je ukrao. Onda je Mrtvi izrešetao taj auto. Buba je pao u nemilost jer je ubio neko šiptarsko dete na putu Peć-Kula-Rožaje. I najveći egzekutori u jedinici su se zgražavali nad tim. On mi je objašnjavao kako se „kreći“. Albancu se priđe s leđa, pod tačno određenim uglom mu se puca u glavu i onda se lepo vidi kako mu lobanja i mozak lete u vazduh. Bata Lekić je kidao zlatne lančice, tražio pare. Teranje Šiptara je trajalo. Onda se vođe grupa vraćaju sa vojskom, kuće gore, progon traje. Mrtvi je umeo da kaže „pobiti sve od dvanaest do sedamdeset sedam“. Tu je Čale Srećko Popović streljao trojicu Šiptara uza zid, „za Srbiju“. On je uvek pucao za Srbiju. Tu je bila jedna kolona muškaraca civila Šiptara. Bilo ih je oko petnaest. Ranko Bosanac im je rekao da se ne plaše, da će doći autobus i da će ih odvesti u SUP u Peć. Rekao im je da izbace sve iz džepova, satove, narukvice, prstenje, lične karte. Mrtvi je rekao jednom detetu da to skupi. Ja ne mogu da vam opišem taj strah tog deteta. On se od straha tresao, bio je upišan i usran od straha. Vampir mu je stavio cev kalašnjikova na glavu. Mrtvi je rekao: „Pusti ga, neka neko ostane da Šiptarima sutra priča.“ Tada su Ranko, Šumadija i Mlađo Vuković ušli u jednu kuću. Začuli su se rafali. Onda je Šumadija istrčao iz kuće uz njegovu čuvenu psovku „Jebem ti džamiju i džamijski orkestar.“ Mlađo je kuću zapalio. Onda smo napravili pauzu i otišli da se osvežimo. Tada je Mrtvi naredio da krenemo dalje, da se „tera gamad“.

„Krenuli smo ka Pavljanu i Zahaću. Tu smo se rasporedili u dve grupe, nas petnaest do dvadeset. U prvoj grupi su bili Čale i Šumadija, a u drugoj Mrtvi i Bosanac. Na putu je sedeo jedan starac Šiptar, koga su pitali što nije otišao, on je rekao da je to njegova kuća i oni su ga ubili. Video sam Bubu da ubija i pašcad. U Pavljanu sam video Ranka Bosanca kako vrši snošaj nad jednom Albankom. Ona stoji preko kauča presavijena. On nas onda pita: „Hoćete i vi malo?“ Ona cvili, ne kuka. Kada je završio, obrisao ga je o nju, a onda je gurnuo kalašnjikov u nju i pucao. Ja sam napravio reformu svoje svesti. Ne može da bude opravdanje - i oni su nama. Zlikovac je zlikovac. Onda smo

stigli u Zahać. Tu je jedan dečko iz Kragujevca jahao magare i pucao kalašnjikovim. Srećko Popović mi je rekao: „Ma pusti momka, daje oduška“. U Čuški je bilo organizovano, u Zahaću je bilo kud koji mili moji. Zapaljeno je tridesetak kuća, pljačkaju se ljudi i isteruju, ali nisam video nikakvo masovno ubistvo. Tu su se posvađali Mrtvi i Ranko oko toga kako Šiptar najbrže progovori. Mrtvi je rekao da on kad uključi peglu i onako vreću je stavi na Šiptara, a pegla počne da peče, on progovara. A Ranko je tvrdio da Šiptar brže progovori kada ga udara kundakom u glavu, dok mu mozak igra, i kosu mu guli s glave. U toj jedinici nisu svi ljudi činili zločine.

Tu smo bili do 15h. Odatle smo pošli sa oko dvadesetak ukradenih automobila. Ranko Bosanac je imao blanko uverenje koje su potpisivali Šiptari da mu poklanjaju auto samo da ih ne ubije. Srećko Popović je sa Šumadijom kod jednog ambara ubio dvojicu Šiptara. Kada smo se vratili, vratili smo se uz pesmu, sa podignuta tri prsta. Kasnije sam saznao da je pravi razlog odlaska u selo bio Agim Čeku. Tada sam čuo Sinišu kako kaže Mrtvom: „Alal ti kurac kume, kako si ga zaklao, nisam ni morao da ga ubijam.“ Onda sam Mrtvog odvezao u štab kod Toplice Miladinovića. To se desilo tog dana, tome sam lično prisustvovao i to sam video.“

Roditeljima zaštićenog svedoka se pretilo uoči suđenja. Tužiocu za ratne zločine Srbije Vladimiru Vukčeviću početkom oktobra razbijena su stakla na službenom automobilu, što se dovodilo u vezu sa početkom suđenja za zločin u selu Čuška.

Miloš Urošević

Suđenje portparolu SNP 1389

Strah i nasilje

U Beogradu je 5. decembra nastavljeno suđenje Miši Vaciću, portparolu „SNP 1389 Naši“ koji je optužen za diskriminaciju LGBT osoba uoči Povorke ponosa 2009. godine, koja je otkazana samo 24 sata ranije.

Svedokinja Marija Savić, predstavnik Labrisa - organizacije za lezbejska ljudska prava, je govorila o atmosferi straha i nasilja uoči Povorke 2009. godine i o aktivnostima organizacije „SNP 1389 Naši“ koje su doprinosile takvoj atmosferi.

Prema rečima Savić, oni su pozivali na nasilje i linč pripadnika LGBT populacije i u takvoj atmosferi ni policija ni drugi državni organi nisu mogli da garantuju bezbednost učesnicima Parade. Savić je predočila sudu Vacićeve izjave za medije u kojima optuženi poziva na linč LGBT populacije.

Svedokinja je saopštila da je organizacioni odbor Parade ponosa 2009. godine zbog bezbednosnih razloga morao da napusti Srbiju neposredno nakon zabrane parade. Optuženi je dobio „Ona govori gluposti“, na šta ga je sutkinja opomenula.

„Članica organizacionog odbora Majda Puača je nakon godinu dana zbog pretnji i napada morala da napusti zemlju i sada traži azil u SAD“, rekla je Savić.

Sutkinji je predočeno da je SNP Naši na Facebook profilu stavljala adrese i brojeve telefona nekih članica organizacionog odbora Parade ponosa.

Svedokinja je ukazala na pretnje iznošene u javnosti pred Paradu: "Ako dođe do gej parade, narod će je razbiti, biće to parada "po nosu,, bićemo na ulicama i uradićemo šta je potrebno da ne dođe do ove bruke za srpski narod, što se nas tiče, parada sigurno neće biti održana..."; "Neka se Dragan Đilas, gradonačelnik Beograda ugleda na gradonačelnika Moskve koji je zabranio paradu srama"; „Znamo šta se desilo Sodomi i Gomori, spaljene su"; "Tog dana će izaći svi srpski patrioti i neće dati taj sram na ulicama našeg grada"; „Homoseksualizam je vid bolesti, društvena devijacija, a gej parada je propagiranje te bolesti."

Na suđenju je spomenut i projekat ove organizacije "Zaštiti svoje dete", jer je njime Vacić tražio od medija fotografije LGBT aktivista kako bi "obavestio roditelje od koga treba da štite decu".

Savić je govorila da se "osećala jako uplašeno, izbegavala je da hoda gradom". „Doživljavala sam pretnje na ulici. Mnogi učesnici Povorka ponosa su zbog straha odustali, a neki su pravili maske kako ne bi bili prepoznati."

Ona je optuženog videla na akciji Žena u crnom 10. jula 2009. prilikom obeležavanja genocida u Srebrenici, na kojoj je uzvikivano "Ubi', ubi' pedera" i "Pederske nakaze".

Suđenje se nastavlja 23. januara 2012. godine.

U. M.

III Iskustva iz sveta

Zločin silovanja

Žrtve pobednika i poraženih

Prvi beogradski protest Žena u crnom 09. oktobra 1991. bio je protiv silovanja i „etničkog čišćenja". To je bila jedna od prvih demonstracija Žena u crnom izvan Jerusalima nakon 1989. Od tada, pokret Žena u crnom se proširio svetom - od Indije do Kolumbije, od Londona do Sijetla. Suština njihove filosofije su feminizam, antinacionalizam i antimilitarizam. Žene u crnom koriste nenasilne metode da prihvate kolektivnu odgovornost, da se usprotive nacionalizmu i nasilju, naročito kada su 'njihove' političke vođe i vojnici saučesnici u izvođenju, omogućavanju ili opravdanju oružanog nasilja.

Ovog oktobra su, pored nekoliko žena koje su kao ja podržavale Žene u crnom i druge feminističke pobunjenice, žene iz svih delova bivše Jugoslavije pozvane u Beograd na njihovu 20-godišnjicu. Bilo je suza i besa, pesama i zagrljaja. Slušale smo kako žene iz Srebrenice govore o sinovima i muževima izgubljenim u užasu masakra jula 1995. Pričale su o potrazi za telima masakriranih. Iako je u prostoriji bilo žena koje su preživele silovanje, o tome nisu govorile.

Mnoštvo je silovanih žena u ratovima od Ruande do Bosne. Očekuje se da žene same nose taj sramni užas. U poređenju sa silovanjem, ubistvo izaziva žaljenje, to je užasna ratna rana koja stiče i simpatije, priznanje, ponekad i sud za ratne zločine. Uprkos uključivanju silovanja i drugih oblika seksualnog nasilja u Rimski statut kojim je osnovan Međunarodni krivični sud i u nacionalne pravosudne sisteme, Rezolucija 1888 Saveta bezbednosti UN iz 2009. Primećuje da je malo silovatelja kažnjeno.

Dubok lični osećaj mržnje i stida, često strah da će porodica odbaciti silovanu, koji prate silovanje u ratu, pojačavaju politički efekat silovanja kao oružja u etničkom čišćenju i ratu. Sa grupama pletilja sedela sam u izbegličkim logorima 1993-1994. Izgledalo je da je svrha tih popodnevnih sedeljki izrada predmeta za prodaju, ali one su bile značajnije od sticanja prihoda. Organizovali su ih iskusni savetnici za silovanja jer na sastanke sa savetnicima žene nisu dolazile i razgovarale sa njima. Silovane doživljavaju sebe pre svega kao odgovorne za decu - često i za starije. Rade da bi zaradile, dok im drugi čuvaju decu. Vozila sam kamion sa pomoći za žene bivše Jugoslavije. Grupa volonterki je prikupila novac za obrazovanje savetnika. Kupile smo vunu, odeću i lekove, plaćale ženama za njihove lepe čipkane stoljnjake, vunene papuče i rukavice bez prstiju. To je bio motiv da se žene okupe i razgovaraju dok pletu i kukičaju.

Jednom prilikom, tokom tihog rada i razgovora, osetila sam drugačiji elektricitet u sobi. Žene su se približile osobi koja je govorila tiho i zaplakala. Bez prevodioca sam shvatila da bi u ovom kontekstu neke Bosanke mogle pričati da su silovane. Izvan pletionice retko su, ili nikada, čak i jedna drugoj pričale o tome.

Žene u crnom su sakupile svedočanstva o silovanjima da bi izložile ovaj zločin koji se često prikriva do nevidljivosti u „haosu“ rata. Njihova knjiga „Ženska strana rata“ iz 2008. sadrži svedočenja žena iz različitih miljea i etniciteta - Bosanki, Hrvatice, Srпкиnja, Jevrejki i Albanski, naglašavajući da su silovatelji muškarci i vojnici „svih strana“. U potresnoj ispovesti tinejdžerka se pita – da li se sve to meni desilo. „Za mene je čovek užasna snaga nasilja i bola. Znam da nisu svi takvi kao što ja mislim, ali strah koji osećam je jači od racionalnog osećanja“. Silovanu tinejdžerku će razumeti u zemljama zatrovanim unutrašnjim (građanskim) ratom.

Na afričkom kontinentu, desetine pripadnika milicije koje prolaze kroz sela siluju žene i mlade devojke, a one rizikuju da ih siluju i „oslobodioci“. Nisu sigurne ni u izbegličkim logorima. Ima svedočenja i izveštaja da žene siluju i međunarodni „mirovnjaci“, ljudi koji imaju moć, ali i izbeglice koje napadaju ranjive u izbegličkim logorima čak i kada ih štite UN i njene institucije.

Nakon bazične Rezolucije 1325, još nekoliko dokumenata se bavi nasiljem nad ženama u konfliktnim situacijama. Rezolucija 1820 Saveta bezbednosti UN iz 2008. beleži da „silovanje i drugi oblici seksualnog nasilja mogu predstavljati ratni zločin, zločin protiv čovečnosti, ili akt koji vodi genocidu“. Rezolucija 1888 traži kažnjavanje tih zločina. Rezolucija 1889 iz 2009. osim zahteva da se kazne silovatelji u ratu traži da se mirovnjaci obrazuju i ponavlja da žene treba uključiti u odlučivanje u nacionalnim, regionalnim i internacionalnim institucijama i mehanizmima kad je reč o razoružanju, sprečavanju, upravljanju i rešavanju konflikata, održavanju i promociji međunarodnog mira i bezbednosti. Ove rezolucije se rutinski ignorišu.

Silovanje je opšte oružje rata, neodvojivo od sistema, odnosa prema moći i prava vrhovne sile. Silovanje je moćno oružje okupatora i osvajača, ohrabrenje i nagrada za vojni uspeh. Silovanje u ratu često ima etnički i mizoginijski motiv, ono ponižava i zarobljava, a efekat je veći ako žena rodi dete 'neprijatelja'. Seksualno nasilje nije karakteristika jedino oružanih sukoba. Koristi se da bi se ponizile i učutkale snažne žene - od Greenham mirovnih aktivistkinja 1980-ih do novinarki i učesnica pobune u arapskom svetu. (Protest u Greenhamu počeo je avgusta 1981. kada je 36 žena iz Cardiffa stiglo pred bazu RAF-a. U septembru je 50.000 žena opkolilo bazu protestvujući zbog američkih raketa u njoj.)

I muškarci mogu biti žrtve seksualnog nasilja. Ne samo da bi ih drugi muškarci sveli na nemoćni status prezrenih žena, već je to taktika homofobičnih kultura predrasuda i straha. Ipak, silovanje je uglavnom zločin muškaraca nad ženama. I oni muškarci koji nikada ne bi silovali formulišu i održavaju institucije i norme ovakvih verzija vlasti. Saučesnici su jer proizvode, trguju i kontrolišu oružje prinude i silovanja, politički i novčani profit stiču održavajući ekonomsku zavisnost od vojno usmerene industrijske infrastrukture.

Protiv seksualnog nasilja potrebno je više od visokoparnog ubeđivanja u rezolucije UN. I one su bolje nego ništa, ali tretiraju žrtve kao po prirodi ranjive žene. Kako pokazuju Žene u crnom i mnoge druge feminističke grupe koje su angažovane protiv militarizma i seksualnog nasilja, žene se angažuju bez obzira na protivnike, pretnje i nedostatak novca. Muškarci pojedinačno i kolektivno treba da učine mnogo više, prihvate vlastitu odgovornost, izazivaju i menjaju stanje duha, strukture i očekivanja patrijarhalne vlasti i militarizma.

Rebeka Džonson (Rebecca Johnson), izvršna direktorka i suosnivačica Acronym instituta i izdavačica Diplomacije razoružanja.

O našem monitoringu 1325

Nasilje kao bolest

Lejman Gbovi (Leyman Gbowee), dobitnica Nobelove nagrade za mir 2011. godine čestitala je „GNWP-ICAN na izvanrednoj inicijativi!“ – monitoringu Rezolucije 1325 koji je predstavila Globalna mreža žena graditeljki mira (Global Network of Women Peace Builders – GNWP).

Uopšteno, širi se razumevanje rodne dimenzije konflikata i njena uloga u izgradnji mira, ali je progres veoma spor, neuravnotežen, nedostaju mu resursi i podrška, poručila je Mavik Cabrera Baljesa (Mavic-Cabrera-Balleza) iz GNWP-a. Iako postoje 32 nacionalna akciona plana (NAP), to nije dovoljno jer 193 zemlje treba da implementiraju Rezoluciju.

Ona je prezentovala rezultate monitoringa Rezolucije 1325 u Avganistanu, Kolumbiji, Kongu, Liberiji i Ugandi, kao i iskustva iz Burundija, Kanade, Nepala, Holandije, Filipina, Španije, Švedske. Sve pokazuje da žene ne učestvuju dovoljno ni u upravljanju na lokalnom nivou ni u sektoru bezbednosti. Veliki je raskorak u implementaciji rodno odgovornih zakona i politika, uključujući NAP-ove za Rezoluciju 1325. Resursi, kapaciteti, politički uticaj i mesto koje zauzima implementaciono telo NAP-a u vladi je jednako važno kao njegovo finansiranje i indikatori.

Zdravstvena zaštita žena, žrtava seksualnog i rodno zasnovanog nasilja u konfliktnim područjima kao što su Burundi i Nepal bila je centralna tema prezentacije GNWP 25. oktobra u saradnji sa Populacionom fondom UN. Obe zemlje nemaju dovoljno kapaciteta i iskustava za ovakve slučajeve. Oni se ne saniraju ili se tretiraju kao svaka bolest. Medicinski dokazi se ne uzimaju na propisan način, pa žene nemaju odgovarajući tretman i pristup pravdi.

Iako izveštaji iz 2010. godine pokazuju napredak u prvoj dekadi nakon usvajanja Rezolucije 1325, svi su saglasni da i dalje nema mehanizama koji bi evaluirali i pratili implementaciju Rezolucije 1325 i rezolucija 1820, 1960, 1888 i 1889 na regionalnom, nacionalnom i globalnom nivou.

Kako bi premostili jaz između političkih diskusija, implementacije i akcije na terenu u vezi mira, žena i bezbednosnih pitanja, GNWP je inicirao izgradnju kapaciteta civilnog društva, naročito ženskih organizacija, kako bi efektivno kontrolisale primenu Rezolucije 1325, podržale njenu implementaciju naročito na nacionalnom nivou, pružile globalnu perspektivu o stanju implementacije Rezolucije 1325, koja bi trebala da bude obogaćena dosadašnjim iskustvima, konstantno radile na svima, a ne samo na Rezoluciji 1325 i povećale višestruku odgovornost država.

GNWP je utvrdio veliki raskorak u podacima o ženama, miru i bezbednosti u svim oblastima, naročito u podacima o seksualnom i rodno zasnovanom nasilju. Podaci se loše sakupljaju, rezultiraju nepouzdanim analizama, a rodna diferencijacija podataka je češće izuzetak nego pravilo.

Finansiranje organizacija civilnog društva koje se bave ženama, mirom i bezbednošću je nedovoljno. Donatori favorizuju „projektne programe“, a ne „jezgra“. U post-konfliktnim zemljama donacije nisu transparentne.

Za razliku od prošle, analiza 2011. godine ograničeno napreduje. Nalazi iz 2011. godine uočavaju specifične nedostatke i stavove na implementaciji Rezolucije i njenim izazovima.

GNWP su posvećene monitoringu Rezolucije 1325 kako bi formulisale solidnu bazu podataka o Rezoluciji, identifikovale najbolje prakse, raskorake i izazove, i preporučile gde treba usmeriti energiju i resurse kako bi implementacija uspela.

Revidirani Izveštaj „Žene računaju: Rezolucija Saveta bezbednosti UN 1325 - Monitoring organizacija civilnog društva“ trebalo bi da bude objavljen ovih dana.

Tekst preuzet sa sajta: <http://www.gnwp.org/press-release-gnwp-presents-outcomes-of-civil-society-monitoring-of-un-security-council-resolution-1325>

IV Novosti iz sveta

Burundi i SAD usvojili NAP

Burundi je 14. decembra usvojio NAP za Rezoluciju 1325. U ovoj post konfliktnoj državi su nakon izbora 2010. godine od 106 poslanika u parlamentu 34 žene. Tri stuba NAP-a su: uključivanje žena u sprečavanje konflikata, mirovne procese i postkonfliktnu obnovu. NAP se formulisao uz regionalne konsultacije organizacije Femmes Africa Solidarité (FAS) sa ministarstvima za rodnu ravnopravnost i ostalim akterima u regiji Velikih jezera (Burundi, Kongo i Ruanda). Ove tri zemlje imaju sličnu istoriju, zajedničke granice i iskustva žena u konfliktima.

SAD su usvojile NAP 19. decembra. Stalna predstavnica SAD pri UN Suzan Rajs (Susan Rice) je tim povodom saopštila u svetskoj organizaciji: „Žene čine polovinu svetske mudrosti, talenta i kreativnosti. SAD su davno shvatile da isključivanje žena iz procesa kreiranja svetske politike nije

odgovorno i kredibilno u sve složenijim i komplikovanijim međunarodnim odnosima. Pred nama je veliki posao. Danas u procesima medijacije učestvuje oko tri odsto žena, a ni osam odsto u mirovnim pregovorima. Cilj NAP-a je da to promeni”.

NAP SAD se može preuzeti sa: http://www.whitehouse.gov/sites/default/files/email-files/US_National_Action_Plan_on_Women_Peace_and_Security.pdf

Knjiga sa Kosova o 1325

Ženska mreža Kosova objavila je knjigu o Rezoluciji 1325. U prvom poglavlju knjige se raspravlja o učešću žena u međunarodnim organizacijama, pregovorima, politici i policiji Kosova. Drugi deo se fokusira na prevenciju, zaštitu, rekonstrukciju, obnovu i očuvanje bezbednosti žena – faktore koje su ispitanici i ispitanice identifikovali u istraživanja: seksualno nasilje u ratu, prevencija konflikata, trgovina ljudima, porodično nasilje i ljudska bezbednost u širem okviru. U zaključku se može naći više o faktorima koji su pomogli ili odogli implementaciji Rezolucije 1325 i sugestije kako da se to predupredi.

Knjiga se može preuzeti sa: http://www.womensnetwork.org/images/pdf/KWN_1325_Facts_and_Fables.pdf

Impresum

Podlistak “*Žene, mir, bezbednost*” uređuje redakcijski kolegijum.

Uredila

Tamara Kaliterna

Prelom i ilustracije

Marija Vidić

Izdavač: Žene u crnom

Beograd, Jug Bogdanova 18

Tel/fax 011/2623225

email: zeneucrn@gmail.com

web: www.zeneucrn.org

Podlistak “*Žene, mir, bezbednost*” je realizovan uz podršku

Global Fund
for Women